

Vladimir MILAK

LUNJO

Sjedi on tako pred kućnim vratima i čeka strpljivošću mačka lovca, samosvjesno, ali s izgledom prosjaka u otrcanu krznu kojemu su na više mjesta otpale dlake.

Zašto se našao baš pred našim vratima? Nikako nisam mogao odgonetnuti. Nismo bili jedini gdje je mogao očekivati ostatak hrane. Sigurno se radilo o instinktu. Pravi povod nije jasan.

Donio sam mu jelo. Nasitio se i sjeo pod zid, oblizujući se i šapama dotjerujući svoju neuglednu vanjštinu.

Izgleda prljav, prljavožut, gotovo slijepjenih dlaka. Mršav je, okruglih žutih očiju i nerazmjerno velike glave.

Ne namjerava se, izgleda, rastati od nas, iako o njemu nitko naročito ne brine.

Već sam ga zaboravio igrajući se svojim malim zečićem kojega sam upravo prije nekoliko dana, uoči Uskrsa, dobio od krsnoga kuma. Zec, kunić, bio je tada moja jedina želja.

Činilo mi se da nema ništa mekanije od toga sivoga klupka, mekanijega od ruke ispod glave prije sna, mekanijega od majčinoga milovanja. Stalno sam ga prinosisio k licu, a zec bi ubrzano disao i migoljio njuškicom. Ponekad sam ga pretpostavljao čak i posebno uzbudljivim igrama sa susjednom djecom.

Nakon nekog vremena, kad sam izašao u dvorište, vidim, mačak leži uza zid. Opazio me, ustao, prilično lijeno se protegao i pošao prema meni. Priđe mi i počne se umiljavati. Uz jednu, uz drugu nogu. Prede, krči i ponaša se kao da se oduvijek znamo.

Iznenadeno ga promatram. Zadobio je moju naklonost. Pogladi ga, iako baš nije dopadljiv. No djetetu to ne smeta. Znao sam da je skitnica, da nije živio životom običnog kućnog mačka. Tko zna zbog čega? Ni divlji, ni poljski mačak nije bio.

Naiđe otac. Upitam ga:

- Smijem li zadržati ovoga Lunju?

Otac se zaustavi, promatra mačka koji se počeo vrtjeti i oko njega.

Nakon kratke stanke reče:

- Naravno, ako želi ostati. Izgleda da traži nove gazde. Mi trenutno nemamo mačka, a trebali bi ga imati. Miševa i razne gamadi ima posvuda. Mačak ovdje spada u gazdinstvo.

- Hvala oče! – zahvalim radosno.

Presretan što ću imati ne samo zeca, već i mačka, skočim u kuhinju, dohvatim sa stola komadić mesa i donesem Lunji.

Halapljivo počne gristi, okrećući glavu na jednu, pa na drugu stranu – i guta.

Znao sam da će ostati.

Kao i druga djeca predškolske dobi, imao sam potrebu za svojim životinjama, ne toliko iz ljubavi prema njima, već zbog zabave, da imam žive igračke

Budući da smo živjeli na selu, sa svim što pripada seoskom gospodarstvu, nije bilo poteškoća ni sa smještajem mogega Lunje.

Odnio sam ga u sjenik, našao mu ugodan kutak, a on ga sa zahvalnošću prihvatio. Tako je postao članom velike zajednice u kući, dvorištu i gospodarskim zgradama. Naravno da nisam manje volio kunića, koji se nalazio u povećem kavezu na verandi.

Majka nije bila oduševljena Lunjom. Odmah je povukla crtu između njega i sebe i zaprijetila mi:

- Toliko da znaš: neću vidjeti toga ružnog mačka u kući. Dovoljno da imam smrdljivog zeca pred nosom. Još bi trebalo da se posvuda nađu mačje dlake i da donosi buhe. Otac i ti držite ga gdje hoćete, ali dalje od mene! Je li jasno?!

Što sam mogao?

- Jasno! – odgovorim i pokunjeno se udaljim.

Napolju nije bilo ugodno. Strše ogoljela stabla, sunce blijedo, ne prosipa toplinu, vjetar zviždi u granju, travke tek probijaju tlo. Razočaran majčinom izjavom stojim u pustom voćnjaku i buljim u prazno nebo.

Odjednom se uz mene nađe Lunjo i započne svojim umiljavanjem. Rep drži u vis, glasno prede i ne prestaje.

Gledam ga i zaključim: Ružan jest, ali umiljat. I tako započne naše zbližavanje.

Dani prolaze i donose proljeće. Sve cvjeta; posvuda cvrkuću ptice, grade gnijezda skrivena u zelenilu. Ljudi na poljima oru, žene uređuju vrtove, svi nešto siju, sade.

Mi djeca skitamo se po voćnjacima, šumarcima i šumom. Promatramo cvijeće, biljke, drveće, ptice, leptire, kukce, žabe. Pretražujemo živice, pravimo buku, svađamo se, mirimo, zaboravljamo vrijeme u igri.

Vremena imamo u izobilju, za igranje, otkrivanje životnih niša, ispitivanje svijeta prema vlastitom nahodañju. Jedino dobivamo upute: što smijemo - što ne smijemo, što je opasno, otrovno, nepodesno za djecu. Poznajemo svako stablo po kori, po lišću, krošnji, svaku biljku po izgledu, po cvijetu i mirisu. Tako živimo u užoj i široj zajednici obitelji i susjedstva.

Mnogi imaju kod kuće svoje miljenike: mačke, pse, kokoši, ptice, kuniće, pripitomljene vjeverice i razne manje divlje životinje. Nisam jedini sa svojim ljubimcima; ništa tu nije uzbudljivo za ostalu djecu.

Tako se moj život dijeli na privatni i zajednički, do kraja ispunjen raznim zanimljivostima.

Učimo jedni od drugih, mlađi od starijih, i prilagođavamo se jedni drugima.

Lunjo se u međuvremenu sasvim udomaćio. Čak se i majka priučila na njega. Znatno se oporavio. Pojavila mu se svjetla dlaka na glavi i širila prema repu. Svakim danom pretvarao se u rasnoga mačka.

Jednom upitah oca:

- Kako to, mačak prede, a ne vidim nit?

Otac mi objasni:

- Ne samo nit, već i cijelo vreteno izlazi svakog jutra iz njega van, samo ga zakopa u zemlju. Moraš paziti, ako želiš vidjeti kako izgleda, da ga zatekneš kod posla!

Treba si predstaviti moje oduševljenje kad sam ugledao mačje vreteno!

Mačak se brinuo sam o sebi, ali o kuniću sam morao brinuti ja. Redovito sam čistio kavez, donosio svježu travu, razne sjemenke i žito; ipak je on bio moja najmilija životinja.

Iznosio sam kavez na livadu iza kuće i za vrijeme čišćenja puštao zeca da malo protegne noge i pase što želi. Ponekad bih ga dulje vrijeme ostavljao u kavezu na suncu..

Primijetio sam da Lunjo pažljivo prati sve što se tu događa. Običavao je sjesti uz kavez, spustiti glavu uza zemlju i strpljivo buljiti u kunića. Smatrao sam da će se sprijateljiti pa sam ih ponekad ostavljao same.

Jednoga dana, prilikom takvog zblžavanja, zaboravio sam zatvoriti vrata kaveza i otišao.

Kad sam se vratio, zeca nije bilo. Tražim ga naokolo.

Pokraj jednog grma nađem samo njegovu glavu, šape i rep. Tijelo je nestalo.

Ukočih se od zaprepaštenja. U meni se javi bijes. Nikada još nisam bio tako ljut.

A nešto podalje, u travi, sjedi Lunjo, oblizuje se, sunča, miran, bez i najmanjeg osjećaja da je počinio zločin.

Da sam imao čime i da sam mogao, bio bih ga bez razmišljanja ubio.

Pun gnjeva izderem se na njega.

Možda se sada u zločincu probudila loša savjest. Stresao se, skočio na noge, ali ne trči, već spuštene glave, s repom među nogama, vuče se polako u obližnju šikaru.

Podivljam gledajući glavu, šape i rep svojega ljubimca.

Nakon što sam se pribrao, odem k ocu i kažem mu što se dogodilo.

Prigrlio me i kaže:

- Što se čudiš? Ne može mačak ništa protiv svoje zvjerske naravi. I mi jedemo životinje. Pomiri se s tim. Promijeniti se ništa ne može. Trebao si bolje paziti! Zašto si ostavio otvorena vrata svojega zečinjaka?! A vidio si da se Lunjo vrzma oko njega.

Utješiti me nije mogao. Oči su mi se punile suzama od srdžbe.

- Mislilo sam da zec i mačak mogu postati prijatelji.

- Sada vidiš kakovi su prijatelji postali. Veći je pojeo manjega. Toliko ga je volio, - našali se otac i ode svojim poslom.

Razmišljao sam samo o osveti, ali nisam našao pravo rješenje.

Kaznu sam znao: glava za glavu, šapa za šapu, rep za rep.

A mačak ne dolazi kao obično, već sramežljivo, oprezno okoliša, drži se na odstojanju. Prestala su umiljavanja i predenje.

Drugog dana uvečer kaže otac majci:

- Sutra idem s konjima u našu šumu preko Drave, po drva što su ostala tamo od zime. Ne moraš kuhati ručak. Vratiti ću se krajem dana. Ima tamo još dosta posla.

Odmah ga zamolim:

- Mogu li s tobom? Pomoći ću ti koliko mogu. Volim se voziti skelom.

- Možeš – uzvрати otac i započne drugu temu.

Smišljam svoju osvetu. Mislim: naletjet ćeš ti meni u zamku, kad budeš smatrao da sam zaboravio tvoj zločin i kad ogladniš.

Samo sam još trebao pronaći način osвете. Malo sam se smirio, dugo razmišljao: što učiniti. Zaspao sam, konačno, i proveo noć punu nejasnih snova.

Ujutro, nakon izlaska sunca, već sam na nogama. Izađem na dvorište, vidim Lunju. Sjedi pod starom jabukom. Pravim se da ga ne vidim, pjevušim.

Odjednom mi sine plan: uzet ću očevu naprtnjaču, strpati ga u nju, sakriti ju iza sjedišta, u seno za konje. I baciti mačka sa skele u Dravu.

Poslije doručka, otac izgura kola i sprema u njih sve što treba za put.

Vidim, mačak sjedi na svome uobičajenom mjestu; čeka hranu.

Odem u kuhinju, kriomice uzmem komadić mesa i donesem ga Lunji. Stavim mu zalogaj ispred njuške. Onjuši ga, zagriže. Stekne povjerenje. Pogladim ga. Čekam dok proguta meso.

Naprtnjaču sam pripremio iza ulaznih vrata. Ponovo uđem u kuću, uzmem još mesa i donesem mačku. Sagnem se, opet ga pogladim. On prede, ne sluteći da je osuđen na smrt.

Uzmem ga na ruke, rastvorim naprtnjaču i strpam ga u nju.

Osuđenika sakrijem, kako sam naumio, među sijeno u kolima.

Otac upregne konje i mi za nekoliko trenutaka izađemo iz dvorišta. Vozimo se neravnim seoskim putem. Kola tandrču, konjske glave jednolično klimaju iznad svojih sjena, a ja strepim da će se javiti mačak.

Usput imam stotine pitanja. Kad ocu dojadi, odgovara mi na svoj humoristično – ironičan način, pa ga prestanem gnjaviti.

Stigli smo do skele. Nismo jedini koji žele preko Drave.

Otac se pozdravi sa skelarom i započne razgovor s ostalim ljudima.

Nastojim uhvatiti priliku kad me nitko ne promatra. Djeca u takvim slučajevima radoznalo švrljaju skelom, gledaju vodu, valove. Nitko ne vodi računa o njima.

Na sredini rijeke potajno izvučem naprtnjaču. Pridem ogradi skele, naprtnjaču držim lijevom rukom, desnom otvaram. Mačak osjeti slobodu, upotrebi svu snagu, sleti, kao ošinit bičem, u prazan prostor – i nađe se u matici rijeke.

Najprije potone, zatim izroni, lupa šapama po površini, opet nestane, sve više se udaljava od skele i napokon mi se izgubi iz vida.

- Tako! Sad žderi zečeve koliko te volja. Mi smo kvit! – kažem poluglasno.

Nitko nije primijetio što sam učinio. Ljudi su razgovarali i čekali da stignemo do pristaništa. Naprtnjaču sam sada sakrio ispod sjedišta kola i nestrpljivo očekivao trenutak

kad ćemo na drugoj strani rijeke krenuti kolima dalje.

Roditelji dugo nisu primijetili nestanak mačka. Majci ionako nije manjkao.

Ali me otac najednom upita:

- Gdje ti je mačak? Sigurno se skita. Klataž bio, klataž ostao.

Samo sam slegnuo ramenima. Na tome je ostalo.

Savjest mi ipak nije mirna. Osjećam se glupo, osamljeno. Nemam više ni zeca ni mačka. Nemam svoje žive igračke. Ali u igri s vršnjacima ubrzo zaboravim svoju opačinu.

Ni djeci ni roditeljima nisam se povjerio.

I, jednom - topli je travanjski dan, sjedimo pri ručku ispred kuće - na ogradi dvorišta iznikne Lunjo. Trči ravno k meni. Skoči mi u krilo, protegne se, lizne me po licu, pa se sklupča i počne presti svoju beskrajnu nit, baš kao da se između nas ništa neobičnoga nije dogodilo.

Sav se užarim. Od toga smo trenutka prijatelji.

Ubrzo je promijenio izgled. Pretvorio se u pravog malog tigra. Glava mu, naspram zaobljenijeg tijela, izgleda manja, dlaka mu svjetluca na suncu, zagasito narančasta s tamnim poprečnim prugama. Čekinje brka strše mu poput bijelih plastičnih igala.

Mora da se miševima smrzavala krv pred njegovim strašnim licem, kad su mu sjevnule žute munje iz okomitih proreza očiju.

S načuljenim ušima liči na sovu. Vitak je, žilav, okretan, snalažljiv.

Uskoro se iskaže i neobično koristan.

Nakon što je majka zasadila vrt, čisla vrabaca oivičila su vrtanu ogradu. Koriste svaku priliku da krenu u pljačku. Jedu sjeme, čupaju tek iznikle klice povrća i cvijeća. Ljudska dovtljivost ništa im ne može. Žene zdvajaju zbog njih. A ima ih daleko više nego ranijih godina.

No, Lunjo im sputa krila. Dosta njih ostavlja perje u vrtu, plaća životom svoju drskost. Ne pojavljuju se više ni blizu.

Bolje ne prolaze ni krtice. Čuje Lunjo njihovo rovanje ispod zemlje i čeka... Kad krtica probuši tlo, on skoči u vis, spusti se i zarine kandže u krtičnjak. Krtica već visi na njima.

Jeo ih nije, samo tamanio.

Krtice, inače korisne životinje, u vrtu su katastrofa. Preruju gredice, pojedu gliste, unište korijenje.

Poslastica za Lunju su miševi. Satima strpljivo čeka uz njihove rupe.

Nedugo nakon njegova povratka iz Drave, donese mi miša pred noge - da ga pojedem. Priznaje me svojim gospodarom.

Budući da ne jedem miševе, odbijem poklon. Samo ga pogladim, pohvalim. Uvrijedio se nije. Miša pojede sam.

Više mi ih ne nudi. Ali pred mojim očima priređuje okrutne igre s njima: donese

živoga miša, pusti ga da malo trči, ponovo ga ulovi, lupka ga šapom, tjera na bijeg, dogod miš ne iznemogne u toj smrtonosnoj igri. Tek tada ga usmrta i bez oklijevanja smrska i proguta.

Sve je to u skladu s njegovom zvjerskom naravi, kako mi je objasnio otac:

- To ti je njegova lovačka vježba i odgovara njegovoj zadaći u prirodi, što mi za svoja djela ne možemo uvijek tvrditi. Drago mi je što smo ga zadržali.

Nakon što je Lunjo očuvao majčin vrt od štetočina, gotovo mu se ispričala ubog ranije negostoljubivosti. Od tada je i od nje nagrađivan. Uzela bi ga ponekad čak u krilo ili naručaj i milovala.

Naš vrt jedini u cijelom susjedstvu ostaje neoskvrnut od vrabaca i drugih nepoželjnih gostiju. Susjede su zavidjele majci.

Najgori je susjed zdesna. Muči ga ljubomora zbog našega vrta. Dođe i kaže ocu:

- Tvoj mačak tjera vrapce u moj vrt. Cijelog su uništili.

- Pa ti ih tjeraj natrag odakle su došli. Vrapci su slobodne ptice, lete kamo žele – odgovori otac.

Susjed zategne usne, odlazi namrgođen; mumlja do svoje kuće.

Opametio se nije. Stalno izmišlja nešto. Jednoga jutra više preko ograde:

- Čuj, susjed! Tvoj mačak jede jaja mojih kokoši, više ne nalazim nijedno.

Otac mu uzvraća:

- Jesi li ga vidio? Jesi li našao ljuske? Znaš li da kokoši u ovo doba obično ne nose jaja. Nemoj spavati! Pazi da ne pojede i tvoja!

Susjed sočno opsuje i izgubi se. Čuje se samo lomljava iz njegova dvorišta.

I tako stalno iznosi nove optužbe protiv Lunje.

Jednom se njegov pas otkine s lanca, sleti niz ulicu, naleti na Lunju. i odmah požali. Mačkove kandže zarile su se u njegovu njušku. Pas ustukne i cvileći nestane u svome dvorištu. Susjed sve to promatra s prozora, psuje i ne zaboravlja.

Uglavnom, stalno nastaju uzbuđenja zbog toga mačka.

I u našem dvorištu ima obilje dogodovština koje mi pričinjaju naročito zadovoljstvo. Naučio sam koješta iz njih.

Kretale su se tu svakovrsne pernate životinje, te se međusobno borile za rang i mjesto pod suncem.

I kokot, i puran, i gusak, žele biti gazde dvorišta. Napadaju se međusobno. Ipak ne preozbiljno. Nikad ne curi krv. Pametniji popusti.

Lunjo se najednom našao u nepoznatom, šarenom društvu i stekao neprijatelje. Najprije se sukobio s opakim gusakom, pred kojim strepe sva susjedova djeca. Taj napada i žene. Pravi se svakom prilikom važan, pokazuje svoju zloćudnost bez obzira na uzrok.

Već nekoliko dana, nakon dolaska Lunje, zaleti se na njega, hoće mu provjetriti krzno. Ali zalet je toliko nesmotren da mora kočiti nogama. Mačak mu u tom trenutku pokaže zube i šapom zahvati kljun. Gusak, iznenađen tolikom smjelošću pridošlice i strahom za kljun, odskoči, raširi krila, trči među guske i diže užasnu buku.

Od tada u luku zaobilazi Lunju.

I puran - koji se uvijek kočoperi, spušta krila, struže njima po zemlji, potrči, stane, opet potrči, spusti resu niz kljun, glava mu pocrveni, ćurliče, brboće i zamišlja se najljepšim među prizemljenim pticama – također pokuša sreću s Lunjom. Samosvjestan, jurne na njega i smatra se već pobjednikom. Mačak frkne, nakostriješi se, dlake mu se nadmu, oči sijevnu, izgleda za polovicu veći.

Puran, zapanjen tom promjenom, smanji se za polovicu, uvuče resu, sklopi krila, stegne rep, zabrboće i pobjegne među perad postavši obična dvorišna ptičurina.

Priliku za okršaj nije propustio ni kokot, ali nije bolje prošao. Uskokodakao se, digao galamu i sakrio među kokoši.

Nema više siktanja, šepurenja, zaletavanja i prijatni kad se Lunjo nađe u njihovoj blizini. Prave se manji nego ustvari jesu.

Glupe kokoši mačak sasvim ignorira.

Tako se uspostavila ravnoteža između njega, dlakavog četveronošca i pernatih dvonožaca.

Visoke životinje, kada bi se zatekle u dvorištu, nisu vodile računa ni o mačku, ni o peradi.

Ali vrapci se uvijek miješaju u odnose u dvorištu. Drskošću, proždrljivošću, otimačinom, nadilaze cjelokupno šareno društvo. Svi ih tjeraju od sebe, otjerati ih ne mogu. Samo odskoče, polete, pa se vrate. Rojevi vrabaca nalaze se posvuda, bezobrazno krađu što stignu, postaju sramota ptičjeg roda. Sve ptice imaju neko dostojanstvo, vrapci ne.

Jedina konkurencija u bezobrazluku su im donekle sjenice, no ne tako uspješne. Zbog plašljivosti.

Svi ti sitni lopovi boje se jedino Lunje. Kad se pojavi, ne pomaknu više ni kljun.

Promatrao sam sve to istančanom radoznalošću djeteta i počeo shvaćati odnose među živim bićima. Njihova svojstva i ponašanje uspoređivao sam s pojedinim ljudima i ta saznanja zadržao do danas.

Sve je to moje djetinjstvo, u kojem sam naivno upoznao dobro i zlo, a da ih nisam znao objasniti.

Lunjo bi me uvijek iznenadio nečim novim i zanimljivim.

Promatrao sam ga u lovu na livadi, ne samo na miševe, već i na insekte, kukce, skakavce, muhe, žabe, guštere...

Znao se zabuniti, prevariti, pa bi progutao što mu nije prijalo. Tada bi frktao, nervozno šapom brisao njušku, tresao glavom.

U najljepšim jutrima u godini, kada cvatu lipe i ljiljani, a livade su pune visoke trave po čijoj rosi sunce prosipa užarene zrake, izronio bi Lunjo iz zasićenog zelenila, sav moker, slijepljene dlake, umoran od napornog lova, i prije jela, kako se pristoji, oprao

talog noći, osušio se i čekao jutarnji zalogaj.

Neobično je volio mlijeko, a vodu izdubine svojega mačjeg instinkta mrzio. Vjerojatno mu je najmučnije bilo što ju je povremeno morao piti.

Nakon što se najeo, očistio bi brk, bradu, i tek tada započeo s opširnim umivanjem, pa bi se ispružio ispod bunara i na toplom suncu odspavao svoj prijepodnevi san.

Više puta sam ga zatekao kako sanja: frkne, mijaukne, nakostriješi se, trzne repom pa se smiri.

Odmoren, započeo bi s oštrenjem kandži, najvažnijim oružjem mačka lovca. Brusio ih je na kori stare jabuke ili oraha.

Dovuče li se neki dotepenac, koji ga želi istisnuti iz naše blizine, Lunjo, odlučan, hrabar, ne čeka, već odmah napada. Protivnik, sretan ako sačuva cijelo krzno, briše preko ograde, zauvijek nestane.

Lunjinih nestašluka nikada ne manjka. Valja se po travi, penje na stabla. U zaletu stiže do krošnje pa se vraća natraške, mičući glavom i repom na jednu, na drugu stranu. S prilične visine skače na zemlju - i to ponavlja nekoliko puta.

Voli se sunčati. Za vrijeme žege, istegne se na suncu kao da nema krzno, kao da mu je zima, a ja ne znam kud bih se sklonio od vrućine.

Često se pritaji iza neke busije, žbuna, grma trave - sa spuštenim ušima, izdužena vrata, sav priljubljen uza zemlju, samo vršak repa trza – pa onda u hipu poklopi plijen.

Zanima ga sve što se miče jer mu respiruje lovačku strast. Osim toga, njegova je znatiželja neograničena.

Ponekad bi mačja dernjava razrezala noćnu tišinu i prestala. A kad bi potrajala dugo, Lunjo bi se tada ujutro pojavio s krvavom njuškom ili pocijepanim ušima.

Ima mačaka prostaka, prljavih, neotesanih, što krađu gdje mogu, penju se na stolove, drpe što im se sviđa. Lunjo to nije radio. Držao je do svojega dostojanstva.

Kako je samo oholo šetao dvorištem i oko kuće visoko uzdignuta repa, kao s isukanom sabljom.

Svakom se prilikom nazirao njegov čvrsti karakter.

Zlo raspoložen, trzao bi repom spuštenim do zemlje, a ponekad bi ga vukao kao da mu je suvišan, što je značilo: Pusti me na miru, nemam volje ni za što!

U dobrom raspoloženju, rep mu strši visoko iznad tijela, a brk se rašio poput rasprsnute rakete. Ulizuje se, glasno prede.

Znao sam ga ljutiti, tuckati po glavi, stiskati mu šape, navlačiti rep. On zareži, ljutito zine, zubi mu zablistaju, oči zasvijetle, dlaka se kostriješi, puše, upozorava: Čuvaj se i ne šali!

Ukoliko sam ga želio nekome predstaviti, a on to nije htio, jednostavno okrene glavu, spusti rep, trza njegovim vrškom i prkosno se udalji.

Nakon što posjet nestane iz dvorišta, nađe se uz mene, popne mi se po odijelu na rame, lizne mi obraz, priljubi svoju glavu uz moju i prede.

Svoju samovolju nije mogao obuzdati: Kad nešto ne će – ne će, prođe uz mene kao da me ne vidi, trza repom, udalji se, kao da želi reći: Imaj me rad!

Nastoji li nešto postići, umiljava, ulizuje, gleda u oči i mijaukne.

Tko bi mu odbio želju?

Primijetio sam da nije pokoran, ponizan, privržen, popustljiv kao pas. Već samovoljan, sebičan, neobično bliz divljoj zvijeri, primjenjuje trikove, mrzovoljan je, zna se uvrijediti, ima jaka individualna svojstva, osebnost.

Jedne nedjelje odemo k stricu. Ženi se moj najstariji bratić. Ljeto se bliži kraju, ali je sparina nalegla na zemlju. Žene otpuhuju vrući zrak, mašu rupčićima, zadižu i tresu teškim suknjama, a muškarci sve više miješaju vodu u vino. Osim ove svadbe, cijelo selo je zamrlo, sakrilo se u kuće, utihnulo. Mi djeca zabavljamo se na svoj način, uživamo.

Otac nije raspoložen, najradije bi kući u svoj mir, ali se ne pristoji. Ode ipak nešto ranije nahraniti životinje i vrati se. Ništa neobično primijetio nije.

Ostajemo gotovo do osvita.

Poslije najnužnijih poslova legli smo i prespavali dan.

Sljedećeg jutra pojavi se u dvorištu susjed, priđe ocu, počese se iza uha i, s vidljivom zluradošću, obznani:

- Znaš što? Tvoj prokleti mačak završio je u mojem starom bunaru, kojega upravo namjeravam zatrpati.

Na njegovoj ogradi uvijek se kupe vrapci, poskakuju, galame, nanizani kao ogrlica. Sigurno su privukli pohlepnog mačka, pa se zaletio među njih i nestao u vodi.

Visnuo sam, ali me majka privila k sebi i milovala, pa sam samo jecao.

Otac sarkastično kaže susjedu:

- Nesumnjivo si svojim očima vidio kako mačak nestaje u bunaru? Vjerojatno si ga želio i spasiti?

Ali susjed to nije shvatio.

Bio sam silno ojađen. Suze nisam mogao zaustaviti.

Majka me odvede u kuću. Tješi me.

- Ne žalosti se! Nabavit ćemo ti drugoga, još ljepšega mačka.

Odgovorio sam:

- Nije to isto. Zar bi ti, da ja umrem, nabavila drugoga, još ljepšega dječaka?

Moje razočaranje zabilo joj se u srce. Proguta pljuvačku, oči joj se zamute, orose, napune suzama, ali ih preda mnom pokuša sakriti. Privine me k sebi, stisne, pogladi, a potom ode k ocu, koji je još bio u dvorištu.

Čuo sam kad je ponovila što sam joj rekao.

Otac kaže:

- Ima pravo, ali će ubrzo zaboraviti svojega Lunju.

Zatim oboje dođu u kuću. Otac me uhvati za ruke i reče:

- Slušaj! Tvoj Lunjo je otišao sada od nas. I mi ćemo za njim, samo ne znamo kada. S tim se moraš pomiriti. Sve što živi – umire. To je neizbježno. Moglo se dogoditi nešto slično i nekome od nas.

Njegovo objašnjenje urazumilo me, pa sam se donekle smirio.

Lunju smo izvadili iz bunara pomoću susjedove dugačke motke s kukom za lomljenje suhog granja u šumi i pokopali u našem vrtu među cvijećem, njegovim omiljenim lovištem. Stalno je branio taj prostor od nepoželjnih uljeza i našao u njemu trajno boravište.

Postavio sam križ uz humak i posadio grm ruža.

Voda koju je toliko prezirao bila je njegova sudbina.

Poslije njega nisam više želio imati životinju ljubimca. Susjedu nisam vjerovao ni riječi. Bio je za mene utjelovljenje zlotvora. Poznao sam njegovu zlobu i podmuklost. Nije volio ni djecu, ni životinje, osim svojega psa. Oba su bili neuračunljivi, pakosni. Lunjo mu je bio trn u peti, zubi u živom mesu, žulj u tijesnim cipelama.

Iz njegova dvorišta obično se čula vika, lupa, lomljava, psovke, naročito za punoga mjeseca. Tada bi u bijesu ubio i po koju svoju kokoš, a i ženu prebio bez razloga. I sada ti njemu vjeruj? Moga se oca bojao i bio s njim na snošljivom odstojanju, ali se veselio kad bi kod nas nastala neka šteta. Ljubomoran je bio na svačiji uspjeh, budući svojega nije imao. Izdvajao se svojom ćudi u inače mirnom selu.

Kao da ga je odredio sotona da nas uvede u novu budućnost.

Uskoro sam morao u osnovnu školu. Nastale su za mene nove brige, kotrljali se novi događaji i potisnuli uspomene na Lunju.

Javile su se samo ako sam vidio nekog zanimljivog mačka.

Lunjo nije samo omiljeni mačak mogega djetinjstva, već arhiv slika davno nestaloga doba, cijele jedne epohe arhaičnoga sela.

Mada za toga mačka nisu isključivo vezani najvažniji događaji mojih predškolskih dana, neki su nesumnjivo bitni za moje odnose prema stvarnosti. Shvatio sam da u prirodi važe drugi zakoni, nego što mislimo.

Davno, već nakon osnovne škole, napustio sam selo, plivao kroz vrijeme i nezaustavljive društvene promjene, ali su sjećanja ostala poput knjige iz prošlosti.

Često razmišljam: što smo dobili, a što izgubili naglim tehničkim razvojem?

Veza između čovjeka i prirode brzo se prekida jurnjavom za profitom. Potpuna

iscrpljenost mladih ljudi ispunjava njihove večeri. Prirodni život se gubi, nastaje mješavina sela i grada. Selo majmunski prihvaća što mu nudi reklama.

Životinje se ne kreću više slobodnim prostorom kao nekad moj Lunjo i njegova pernata družina. Skučene su u tamnim boravištima, stalno kljukane da što prije donesu zaradu.

Život sela, što se odvijao bez usiljenosti, pretvorio se u trčanje za vremenom.

Nestale su šale, dosjetke, druženja, plesovi, zadirkivanja, pjevanja, veselice.

Lica su tmurna, zabrinuta, snuždena.

Osama je pregazila selo.

Pojavom traktora na poljima su iščezle živice, staze, puteljci, šumarci, voćnjaci, visoka stoljetna stabla jasenova, hrastova, dudova, jablana, vrba... Sve to smeta traktoru.

Na seoskom tlu postepeno sve postaje sitno, jednolično patuljasto, umjetno ili hibridno.

Usporedo s tim nestaju i okolne šume zbog grabeža ili zagađivanja okoliša. Ostaju šikare.

Nestala su međusobna ispomaganja, zajedničke košnje, žetve, berbe, komušanja... Radna snaga selu više ne treba. Višak ljudi odlazi u gradove, proleterizira se. Djeca su suvišna. Cijele obitelji nestaju, kuće se raspadaju.

Običaji su iščezli, tradicija se rasplinula. Društveni život zamijenjen je, u malo preostalog vremena, buljenjem u televizor koji se često cijele dane ne gasi.

Interes ljudi utapa se u jeftinoj i besmislenoj zabavi i površnoj kulturi.

Nestale su dječje igre, vika, svađe, mirenja i trčkanja među kućama, oko njih, poljem, šumom.

Sada traktori krkljaju cijele dane po putovima, na poljima, i za sobom ostavljaju smrad, pustoš jednoličnih monokulturnih ploha i siju lakomost i preziranje božanskog stvaranja.

Nepovratno nestaju slike nekadašnje prirode i s njima budućnost sela. Starci te slike nose još u glavama. Mlađe generacije ne poznaju ih – i ne manjkaju im. Jedino će im manjkati njihova prošlost.

Nekadašnji život sela ne može se nadoknaditi prividnim obiljem.

Susjed susjeda jedva poznaje.

Smisao života pretvorio se u gramzljivost.

Svijet se guši u poplavi industrijskog blaženstva.

A ljudi u velikim gradovima teže prema nekadašnjoj idili. Drže sve više pasa, mačaka, ptica, raznih životinjskih egzota, čak i zmija, po stanovima. Javlja se podsvjesna potreba za starim odnosom čovjeka i životinje.

No, to više nisu normalne životinje, već životinjsko roblje za razbijanje dosade, nadomjestak za obitelj, prijateljstvo, djecu i potreba za živim bićem u osami. Djeca i odrasli vode svoje ljubimce na uzicama, odijevaju ih kao nekakve male klaune i zatvaraju u stiješnjene prostore.

Moj Lunjo bi svisnuo tu od tuge.

Sveta bol sjećanja tinja u nama neprimjetno dogod ju dah života ne rasplamsa ili sasvim ugasi.

Sjećam se proljeća na selu s razlistalim drvećem, živicama, vrtovima, voćnjacima, visokim stablima jabuka, krušaka, trešanja, višanja, šljiva, osutih kao snijeg bijelim cvatom, ružičastih cvjetića bresaka, kajsija, šarenih sagova mirisnih livada, rosnih osvita punih leptira, zujanja pčela, cvrkuta sitnih ptica, kukurikanja fazana, zaustavljenog leta ševe što leprši iznad izorane njive, kruženja lasta pod oblačnim nebom, glasova kosova, drozdova, divljih golubova, grlica, štiglica, pupavaca, žuna, djetlića, trčkanja plašljivih zečeva, srna, dozivanja i pjesama pastira u šumi i jeke što nestaje u daljini pod plavim nebom i krupnim sivim oblacima. Sjećam se žabljih koncerata u ožujskim i travanjским noćima i zrikanja zrikavaca pod svilenim velom punoga mjeseca u kolovozu.

Sva je to nestalo. Noći su nijeme. Niti jekne ljudski glas, niti hukne sova, niti zalaje pas, niti zarezni mačak. Sve šuti. Širi se samo muk, grobna tišina.

Vrabaca gotovo i nema. Ne pjevaju više slavuji cjelonoćne kantilene nad gnijezdima svojih ženki, niti krijesnice raznose sitne buktinje ljubavi od travke do travke u ivanjskim noćima.

Ali budućnost teče prostorom s nekim Lunjom ili bez njega.